

Komunikacyjne zachowania w małżeństwie z perspektywy własnej i partnera

Communicative behaviour in a married life seen from
a personal and a partner's perspective

Abstract

Interpersonal communication is a complex process which influences the ways individuals function, in particular in a marriage. According to M. Plopy, the communication processes in a marriage are influenced by the following dimensions: giving support to a spouse, the level of engagement in a process of communication and aggressive behaviour directed towards a spouse. The abovementioned issues are used to define the communicative behaviour in a marriage. Thanks to the Communication in Marriage Questionnaire by M. Kaźmierczak and M. Plopy the following was examined: is there a connection between the dimensions of communicative behaviours including: support, engagement and depreciation. Afterwards they examined: 1) are there any differences between women and men in the assessment of their own and partner's communicative behaviours; 2) are there any differences between people with short or long married lives when it comes to exhibited communicative behaviour. The obtained results show that there exists a connection between the dimensions of communicative behaviours, including: support, engagement and depreciation. Moreover, the significant differences in the examined areas have been discovered when it comes to both personal and the partner's perspective.

Keywords:

communicative behaviour; dimensions of communicative behaviour; communication in a marriage;

1. Psychologiczna charakterystyka zachowań komunikacyjnych w małżeństwie.

Komunikacja interpersonalna leży w obszarze zainteresowań wielu badaczy reprezentujących różne orientacje teoretyczne (psychologiczne, systemowe)¹. Przyjęcie określonej orientacji teoretycznej wpływa zarówno na sposób ujmowania istoty procesu komunikacji, jak i sam kontekst, w jakim ten proces jest opisywany. W związku z tym, trudno jest sformułować, jednoznacznie i dostatecznie ogólnie, definicję komunikacji.

Według M. Plopy na komunikację w małżeństwie, składają się następujące elementy: udzielanie wsparcia małżonkowi, stopień zaangażowania w proces komunikowania się oraz wszelkie działania agresywne skierowane przeciwko współmałżonkowi, mające wpływ na funkcjonowanie pary małżeńskiej².

Wymienione powyżej trzy wymiary zostały nazwane odpowiednio: wsparcie, zaangażowanie i deprecjacja oraz uwzględnione w kwestionariuszu autorstwa M. Kaźmierczak i M. Plopy³, służącym do badania zachowań komunikacyjnych.

Pierwszy z wymiarów – wsparcie – rozumiany jest jako okazywanie szacunku partnerowi poprzez docenianie jego wysiłków, przejawianie zainteresowania potrzebami i problemami partnera, a także aktywne uczestnictwo w procesie wspólnego rozwiązywania owych problemów. Troska o partnera przejawiana jest zatem nie tylko w momentach trudnych, ale także w różnych sytuacjach dnia codziennego.

Drugi z wymiarów – zaangażowanie – odnosi się do umiejętności tworzenia atmosfery wzajemnego zrozumienia i bliskości w związku poprzez okazywanie sobie uczuć, podkreślanie wyjątkowości i ważności partnera dla nas, urozmaicenie rutyny dnia codziennego oraz zapobieganie konfliktom w związku.

Natomiast trzeci wymiar – deprecjacja – definiowany jest przez M. Kaźmierczak i M. Plopę⁴ jako przejawianie agresji wobec partnera, chęć zdominowania partnera i kontrolowania jego działań oraz brak poszanowania godności partnera.

Zdaniem M. Ziemskiej (1977)⁵ jedną z głównych funkcji życia rodzinnego jest realizowanie samej potrzeby opiekuńczości, związanej ze wsparciem społecz-

¹ L. GRZESIUK, *Style komunikacji interpersonalnej*, Warszawa 1979; B. HARWAS-NAPIERAŁA, *Komunikacja interpersonalna w rodzinie*, Poznań 2008.

² M. KAŹMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej. Podręcznik*, Warszawa 2008.

³ M. KAŹMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej*.

⁴ M. KAŹMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej*.

⁵ M. ZIEMSKA, *Rodzina a osobowość*, Warszawa 1977.

nym, będącym jednym z elementów życia małżeńskiego. Potrzeba ta przejawia się nie tylko w trosce o innych, lecz także poprzez pragnienie otrzymywania wsparcia od bliskich.

Istotność wsparcia podkreślana jest przez M. Argyle, w definicji małżeństwa nawiązuje w sposób bezpośredni do potrzeby wsparcia, małżeństwo rozumie jako najbardziej efektywną formę wsparcia społecznego⁶.

J. Rostowski podkreśla znaczącą rolę wzajemnego zaangażowania. Zwraca on uwagę na zaangażowanie w procesie komunikacji w związku małżeńskim, jako ściśle związane ze wzajemnym wspieraniem się małżonków. Jego zdaniem wzajemne zaangażowanie modyfikuje zarówno przekaz, jak i odbiór informacji, nie chodzi więc tylko o proces wymiany informacji, ale również o próby zrozumienia punktu widzenia partnera oraz wysłuchanie go⁷.

Według M. Plopy poza scharakteryzowanymi czynnikami pozytywnymi, które sprzyjają trwałości związku (potrzebą wsparcia i zaangażowaniem), w procesie komunikacji można wyodrębnić również czynniki negatywne (deprecjacja)⁸. Czynniki negatywnymi zagrażającymi procesom emocjonalnym w małżeństwie mogą być: brak równości między partnerami, nieodwzajemnianie zaangażowania współmałżonka w związek oraz doświadczanie braku akceptacji z jego strony. W procesie godzenia różnych ról negatywna postawa partnera może destrukcyjnie oddziaływać na jakość relacji.

Brak zrozumienia potrzeb i pragnień współmałżonka, zgodnie z teorią wymiany społecznej, prowadzić może do wzajemnej wrogości oraz wzajemnego wykozystywania się⁹. Może to spowodować odwzajemnianie pewnych negatywnych zachowań czy nastawienie na maksymalizację własnych korzyści. Tego typu sytuacje w konsekwencji mogą prowadzić do deprecjonowania partnera, co może skutkować rozpadem związku.

Według M. Braun-Gałkowskiej do niezadowolenia ze związku małżeńskiego mogą prowadzić negatywne procesy zachodzące pomiędzy partnerami, takie jak brak poczucia równości i szacunku ze strony współmałżonka. W związku z tym współmałżonek może nie doświadczać poczucia wspólnoty w pełnieniu codziennych obowiązków, w podejmowaniu wspólnych decyzji, czy w wyborze formy

⁶ M. ARGYLE, *Psychologia stosunków międzyludzkich*, Warszawa 1991.

⁷ J. ROSTOWSKI, *Zarys psychologii małżeństwa*, Warszawa 1987.

⁸ J. ROSTOWSKI, *Zarys psychologii małżeństwa*; M. RYŚ, *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Warszawa 1999; M. PLOPA, *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Kraków 2006; M. KAŻMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej*.

⁹ J. ROSTOWSKI, *Poziom podobieństwa cech osobowości partnerów jako uwarunkowanie dobrego związku małżeńskiego*, „Zeszyty Naukowe. Rozprawy i monografie”, 74, Gdańsk 1986 za: M. KAŻMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej*.

spędzania wolnego czasu itp. W takiej sytuacji małżonkowie najczęściej obwiniają się wzajemnie, co może prowadzić do deprecjacji¹⁰.

Staż małżeński jest czynnikiem, który może wpływać na proces komunikacji w małżeństwie. Rola poprawnie przebiegającego procesu komunikacji w małżeństwie nabiera znaczenia wraz z długością stażu małżeńskiego. Pojawiają się wtedy zachowania rutynowe, wynikające między innymi ze wzrastającej liczby wiadomości o małżonku, co może prowadzić do zmniejszenia zachowań spontanicznych w ich relacji.

2. Metodologia badań

2.1. Hipotezy badawcze

W oparciu o przedstawioną problematykę pracy sformułowane zostały następujące hipotezy badawcze:

H1. Istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera.

H1.1. Istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w obrębie poszczególnych płci w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera.

H1.2. Istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w obrębie wyróżnionych staży w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera.

H2. Występują różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w zakresie poszczególnych wymiarów zachowań komunikacyjnych w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera.

H3. Występują różnice pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem w zakresie poszczególnych wymiarów zachowań komunikacyjnych w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera.

2.2. Grupa i metody badawcze

W celu zweryfikowania hipotez badawczych zostało przebadanych 176 osób (w wieku od 21 do 61 lat) pozostających ze sobą w związku małżeńskim. Badani reprezentują dwie grupy badawcze, pierwsza obejmuje osoby o krótkim stażu

¹⁰ M. PLOPA, *Psychologia rodziny: teoria i badania*, Kraków 2005.

małżeńskim, za M. Plopą przyjmujemy, że jest to przedział od 0 do 4 lat trwania związku małżeńskiego, a druga – od 5 do 20 lat trwania związku małżeńskiego¹¹. Udział w badaniach był dobrowolny i anonimowy.

W badaniach wykorzystano Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej (KKM) autorstwa M. Kaźmierczak i M. Plopy (2008). Kwestionariusz ten występuje w dwóch wersjach i służy do badania zachowań komunikacyjnych w małżeństwie. W pierwszej wersji każdy z partnerów w związku małżeńskim dokonuje oceny własnych zachowań komunikacyjnych, a w drugiej – partnera. W skład każdej z wersji wchodzi po 30 pozycji (stwierdzeń/itemów) badających trzy główne wymiary komunikacji w małżeństwie: wsparcie (10 itemów), zaangażowanie (9 itemów) i deprecjacja (11 itemów). Wymienione wymiary opisane zostały we wstępie teoretycznym dotyczącym zachowań komunikacyjnych. Rzetelność poszczególnych wymiarów Kwestionariusza Komunikacji Małżeńskiej wynosi odpowiednio: α Cronbacha = 0,91 dla wymiaru wsparcie w ocenie zachowań własnych i α = 0,93 w ocenie zachowań partnera, α Cronbacha = 0,85 dla wymiaru zaangażowanie w ocenie zachowań własnych i α = 0,77 w ocenie zachowań partnera oraz α Cronbacha = 0,87 dla wymiaru deprecjacja w ocenie zachowań własnych i α = 0,91 w ocenie zachowań partnera.

3. Wyniki badań

W obliczeniach statystycznych zastosowano dwa testy statystyczne: test korelacji r -Pearsona oraz test U Manna i Whitneya, który jest nieparametrycznym odpowiednikiem testu t Studenta dla prób niezależnych. Test U Manna i Whitneya użyty został w badaniach, gdyż nie zostały spełnione założenia dotyczące normalności rozkładu pewnych grup. Korzystanie z pierwszego z testów pozwala odpowiedzieć na pytanie, czy badane zmienne są zależne względem siebie, pozwala ustalić kierunek ewentualnych zależności oraz poziomy ich istotności statystycznych. Drugi z wymienionych testów umożliwia porównanie dwóch grup danych oraz oszacowanie poziomów istotności różnic między średnimi odpowiednich grup.

W celu zbadania zależności pomiędzy poszczególnymi wymiarami zachowań komunikacyjnych w ocenie zarówno zachowań własnych, jak i zachowań partnera zastosowano test korelacji r -Pearsona (tabele 1 i 2).

Analizy wykazały, że istnieje jedna istotna, dodatnia korelacja pomiędzy wynikami dwóch wymiarów zachowań komunikacyjnych: wsparcie oraz zaangażowanie ($r = 0,550$; $p < 0,01$). Uzyskany wynik oznacza, że wraz ze wzrostem wartości

¹¹ M. KAŹMIERCZAK, M. PLOPA, *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej*.

na wymiarze zaangażowanie należy spodziewać się wzrostu wartości na wymiarze wsparcie. Istnieją również dwie istotne, ujemne korelacje pomiędzy wynikami uzyskanymi na wymiarze deprecjacja a: wynikami uzyskanymi na wymiarze wsparcie ($r = -0,501$; $p < 0,01$) oraz wynikami uzyskanymi na wymiarze zaangażowanie ($r = -0,261$; $p < 0,01$). Wyniki te wskazują, że wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja należy spodziewać się obniżenia wartości zarówno na wymiarze wsparcie, jak i zaangażowanie.

Tabela 1. Współczynniki korelacji r -Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań własnych.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,550*	- 0,501*
Zaangażowanie	0,550*	1	- 0,261*
Deprecjacja	- 0,501*	- 0,261*	1

* $p < 0,01$.

Podobne wyniki uzyskano w przypadku oceny zachowań partnera. Istnieje jedna istotna, dodatnia korelacja pomiędzy wynikami dwóch wymiarów zachowań komunikacyjnych: wsparcie oraz zaangażowanie ($r = 0,714$; $p < 0,01$). Wyniki te oznaczają, że wraz ze wzrostem wartości na wymiarze zaangażowanie należy spodziewać się wzrostu wartości na wymiarze wsparcie. Istnieją również dwie istotne, ujemne korelacje pomiędzy wynikami uzyskanymi na wymiarze deprecjacja a: wynikami uzyskanymi na wymiarze wsparcie ($r = -0,680$; $p < 0,01$) oraz wynikami uzyskanymi na wymiarze zaangażowanie ($r = -0,492$; $p < 0,000$). Wskazuje to na istotny związek wymiaru deprecjacja z wymiarami: wsparcie i zaangażowanie czyli wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja maleć należy spodziewać się obniżenia wartości zarówno na wymiarze wsparcie, jak i zaangażowanie.

Tabela 2. Współczynniki korelacji r -Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań partnera.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,714*	- 0,680*
Zaangażowanie	0,714*	1	- 0,492*
Deprecjacja	- 0,680*	- 0,492*	1

* $p < 0,01$.

Uzyskane dane potwierdzają hipotezę zakładającą, że istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w ocenie zarówno zachowań własnych, jak i zachowań partnera.

W celu zbadania zależności pomiędzy wymiarami zachowań komunikacyjnych w obrębie poszczególnych płci w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera zastosowano test korelacji *r*-Pearsona (tabele 3–6).

Wyniki analiz pokazały, że pomiędzy trzema wymiarami zachowań komunikacyjnych w obrębie grupy mężczyzn (w ocenie zachowań własnych i zachowań partnera), a także w obrębie grupy kobiet (w ocenie zachowań partnera) istnieją istotne, dodatnie korelacje – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze wsparcie wzrastają wartości na wymiarze zaangażowanie. Ponadto występują dwie istotne, ujemne korelacje – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja obniżają się wartości na wymiarze zaangażowanie i wsparcie.

Natomiast w przypadku grupy kobiet (w ocenie zachowań własnych) istnieje jedna istotna, dodatnia korelacja – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze wsparcie wzrastają wartości na wymiarze zaangażowanie. Ponadto istnieje jedna istotna, ujemna korelacja – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja obniżają się wartości na wymiarze wsparcie. Otrzymano jeden wynik nieistotny statystycznie, tj. brak korelacji pomiędzy wymiarami deprecjacja i zaangażowanie.

Tabela 3. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań własnych przez kobiety.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,439*	- 0,596*
Zaangażowanie	0,439*	1	- 0,152
Deprecjacja	- 0,596*	- 0,152	1

* $p < 0,01$; ** $p < 0,05$.

Tabela 4. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań partnera przez kobiety.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,631*	- 0,689*
Zaangażowanie	0,631*	1	- 0,468*

Deprecjacja	- 0,689*	- 0,468*	1
-------------	----------	----------	---

* $p < 0,01$.

Tabela 5. Współczynniki korelacji r -Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań własnych przez mężczyzn.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,704*	- 0,444*
Zaangażowanie	0,704*	1	- 0,328*
Deprecjacja	- 0,444*	- 0,328*	1

* $p < 0,01$.

Tabela 6. Współczynniki korelacji r -Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań partnera przez mężczyzn.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,793*	- 0,685*
Zaangażowanie	0,793*	1	- 0,491*
Deprecjacja	- 0,685*	- 0,491*	1

* $p < 0,01$.

W celu zbadania zależności pomiędzy wymiarami zachowań komunikacyjnych w obrębie wyróżnionych staży w ocenie zarówno zachowań własnych, jak i zachowań partnera stosuje się test korelacji r -Pearsona (tabele 7-10).

Wyniki analiz pokazały, że pomiędzy trzema wymiarami zachowań komunikacyjnych w grupie osób z krótkim stażem (w ocenie zachowań własnych i zachowań partnera), a także w grupie osób z długim stażem (w ocenie zachowań partnera) istnieje jedna istotna, dodatnia korelacja – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze wsparcie wzrastają wartości na wymiarze zaangażowanie. Ponadto istnieją dwie istotne, ujemne korelacje – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja obniżają się wartości na wymiarze zaangażowanie i wsparcie.

Natomiast w grupie osób z długim stażem (w ocenie zachowań własnych) istnieje jedna istotna, dodatnia korelacja – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze wsparcie wzrastają wartości na wymiarze zaangażowanie oraz jedna

istotna ujemna korelacja – wraz ze wzrostem wartości na wymiarze deprecjacja obniżają się wartości na wymiarze wsparcie. Otrzymano jeden wynik nieistotny statystycznie, tj. brak korelacji pomiędzy wymiarami deprecjacja i zaangażowanie.

Tabela 7. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań własnych przez osoby z krótkim stażem małżeńskim.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,660*	- 0,594*
Zaangażowanie	0,660*	1	- 0,379*
Deprecjacja	- 0,594*	- 0,379*	1

* $p < 0,01$.

Tabela 8. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań partnera przez osoby z krótkim stażem małżeńskim.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,772*	- 0,776*
Zaangażowanie	0,772*	1	- 0,587*
Deprecjacja	- 0,776*	- 0,587*	1

* $p < 0,01$.

Tabela 9. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań własnych przez osoby z długim stażem małżeńskim.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,478*	- 0,426*
Zaangażowanie	0,478*	1	- 0,187
Deprecjacja	- 0,426*	- 0,187	1

* $p < 0,01$; ** $p < 0,05$.

Tabela 10. Współczynniki korelacji *r*-Pearsona między wymiarami KKM w ocenie zachowań partnera przez osoby z długim stażem małżeńskim.

Wymiary KKM	Wsparcie	Zaangażowanie	Deprecjacja
Wsparcie	1	0,676*	- 0,541*
Zaangażowanie	0,676*	1	- 0,383*
Deprecjacja	- 0,541*	- 0,383*	1

* $p < 0,01$.

Uzyskane dane potwierdzają hipotezy zakładające, że istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w obrębie poszczególnych płci oraz w obrębie wyróżnionych staży w ocenie zarówno zachowań własnych, jak i zachowań partnera. Wyjątek stanowi tu wynik dotyczący związku między wymiarami deprecjacja a zaangażowanie: w grupie kobiet oceniających zachowania własne oraz w grupie osób z długim stażem oceniających zachowania własne.

W następnym etapie sprawdzono różnice między kobietami i mężczyznami w zakresie poszczególnych wymiarów zachowań komunikacyjnych w ocenie zachowań własnych (tabela 11) oraz zachowań partnera (tabela 12).

Tabela 11. Wyniki testu U Manna i Whitneya istotności różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami dla poszczególnych wymiarów KKM w ocenie zachowań własnych.

Wymiary KKM	M Kobiet	SD Kobiet	M Mężczyzn	SD Mężczyzn	Z	p <
Wsparcie	42,988	4,692	42,261	5,107	0,982	0,325
Zaangażowanie	32,034	4,827	34,113	5,020	- 2,580	0,009
Deprecjacja	24,045	6,224	22,693	6,939	1,835	0,066

W wynikach testu U Manna i Whitneya uzyskano różnicę istotną statystycznie tylko w przypadku wymiaru zaangażowanie, co wskazuje na istnienie różnic pomiędzy badaną grupą kobiet a badaną grupą mężczyzn pod względem tego wymiaru. Kobiety, oceniając zachowania własne, uzyskują wyniki niższe na wymiarze zaangażowanie ($M = 32,034$; $SD = 4,827$). Odnośnie do wymiaru deprecjacja uzyskano wynik na granicy istotności statystycznej, który wskazuje na istnienie różnic pomiędzy badaną grupą kobiet a badaną grupą mężczyzn. Kobiety, oceniając zachowania własne, uzyskują wyniki wyższe na wymiarze deprecjacja ($M = 24,045$; $SD = 6,224$). W wymiarze wsparcie nie uzyskano różnic istotnych statystycznie.

Tabela 12. Wyniki testu U Manna i Whitneya istotności różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami dla poszczególnych wymiarów KKM w ocenie zachowań partnera.

Wymiary KKM	M Kobiet	SD Kobiet	M Mężczyzn	SD Mężczyzn	Z	p <
Wsparcie	41,048	6,240	40,389	6,849	- 0,421	0,674
Zaangażowanie	31,967	5,772	30,518	5,713	- 1,807	0,071
Deprecjacja	20,646	6,862	23,929	7,409	- 3,224	0,001

W wynikach testu U Manna i Whitneya uzyskano różnice istotne statystycznie w przypadku dwóch wymiarów: zaangażowanie i deprecjacja. Wskazuje to na istnienie różnic pomiędzy badaną grupą kobiet i mężczyzn pod względem tych wymiarów. Kobiety dokonują oceny zaangażowania partnera na poziomie wyższym ($M = 31,967$; $SD = 5,772$). Natomiast w przypadku wymiaru deprecjacja kobiety dokonują oceny deprecjacji partnera na poziomie niższym ($M = 20,646$; $SD = 6,862$). W wymiarze wsparcie nie uzyskano różnic istotnych statystycznie.

Uzyskane dane potwierdzają hipotezę dotyczącą różnic między grupą kobiet a grupą mężczyzn w ocenie zachowań własnych oraz w ocenie zachowań partnera odnośnie wymiarów: zaangażowanie, deprecjacja.

W celu zbadania różnic pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim w zakresie poszczególnych wymiarów zachowań komunikacyjnych w ocenie zachowań własnych oraz zachowań partnera wykonano test U Manna i Whitneya (tabela 13 i 14).

Wyniki analiz pokazały, że (zarówno w ocenie zachowań własnych, jak i zachowań partnera) istnieje jedna istotna różnica w obrębie wymiaru zaangażowanie ($z = - 2,422$; $p < 0,015$), co wskazuje na istnienie różnic względem tego wymiaru pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim. Osoby z krótkim stażem małżeńskim oceniają swój poziom zaangażowania jako wyższy ($M = 34,081$; $SD = 4,507$), a osoby z długim stażem małżeńskim oceniają niżej swój poziom zaangażowania ($M = 32,111$; $SD = 5,314$). W pozostałych dwóch wymiarach zachowań komunikacyjnych (wsparcie, deprecjacja) nie uzyskano różnic istotnych statystycznie.

Tabela 13. Wyniki testu U Manna i Whitneya istotności różnic pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim dla poszczególnych wymiarów KKM w ocenie zachowań własnych.

Wymiary KKM	M Staż 1	SD Staż 1	M Staż 2	SD Staż 2	Z	p <
Wsparcie	42,802	4,599	42,455	5,198	- 0,187	0,850
Zaangażowanie	34,081	4,507	32,111	5,314	- 2,422	0,015
Deprecjacja	23,593	6,675	23,155	6,572	- 0,628	0,529

Tabela 14. Wyniki testu U Manna i Whitneya istotności różnic pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim dla poszczególnych wymiarów KKM w ocenie zachowań partnera.

Wymiary KKM	M Staż 1	SD Staż 1	M Staż 2	SD Staż 2	Z	p <
Wsparcie	40,558	7,327	40,690	5,728	- 0,334	0,739
Zaangażowanie	32,069	5,796	30,456	5,669	- 2,061	0,039
Deprecjacja	22,001	8,023	22,539	6,591	- 1,146	0,252

Uzyskane dane potwierdzają hipotezę dotyczącą różnic pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim mężczyzn (w ocenie zachowań własnych oraz w ocenie zachowań partnera) tylko w wymiarze zaangażowanie.

4. Dyskusja wyników oraz wnioski

W przeprowadzonych badaniach starano się ustalić związek pomiędzy takimi wymiarami zachowań komunikacyjnych jak: wsparcie, zaangażowanie i deprecjacja. Starano się ustalić, czy istnieje związek pomiędzy zachowaniami komunikacyjnymi obejmującymi: wsparcie, zaangażowanie i deprecjację w obrębie poszczególnych płci oraz w obrębie wyróżnionych staży, biorąc pod uwagę ocenę zachowań własnych oraz zachowań partnera. Ponadto, w badaniach tych, sprawdzano czy występują różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami w ocenie zachowań komunikacyjnych, przy uwzględnieniu obu wymienionych wcześniej perspektyw, oraz czy występują różnice pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim pod względem prezentowanych zachowań komunikacyjnych.

Podsumowując, można powiedzieć, że wraz ze wzrostem zaangażowania w związku małżeńskim rosną wartości wymiaru wsparcia bez względu na to, czy ocena dotyczy zachowań własnych, czy partnera, a także wraz ze wzrostem wartości wymiaru deprecjacji maleją wartości wymiarów zaangażowania i wsparcia bez względu na to, czy ocena dotyczy zachowań własnych, czy też partnera.

Wyniki analiz uwzględniające płeć badanych ukazują, że w wymiarze zaangażowania występują różnice pomiędzy kobietami a mężczyznami. Mianowicie, mężczyźni uważają się za osoby przejawiające większe zaangażowanie w związek niż kobiety. Świadczyć to może o tym, iż mężczyźni dokonują silniejszej autoprezentacji siebie w roli partnera. Natomiast, w przypadku ocen zachowań partnera, kobiety oceniały zaangażowanie mężczyzn jako wyższe. Co wydaje się potwierdzać, przekonanie mężczyzn dotyczące zaangażowania ich samych w związek.

Wyniki analiz uwzględniające długość stażu małżeńskiego wskazały na różnice, w zakresie zachowań komunikacyjnych, pomiędzy osobami z krótkim i długim stażem małżeńskim. Okazało się, że zaangażowanie w związku małżeńskim osiąga wyższy poziom na przestrzeni pierwszych czterech lat trwania związku niż w związkach trwających dłuższy okres czasu, niezależne od tego, czy oceniane są zachowania własne, czy też zachowania partnera. Świadczyć to może o większej atrakcyjności związku małżeńskiego w pierwszych latach jego trwania oraz o większym zorientowaniu na samopoczucie partnera w związku.

Ponadto, wyniki odnoszące się do zachowań komunikacyjnych w grupie kobiet oceniających zachowania własne wskazują na brak zależności pomiędzy zaangażowaniem a deprecjacją, wynik ten jest interesujący w kontekście wcześniejszych analiz. Uwzględniając fakt, iż mężczyźni oceniają zachowania kobiet jako bardziej deprecjonujące, a one same zdają się potwierdzać te wyniki, brak zależności między zaangażowaniem a deprecjacją świadczyć może, iż kobiety mogą usprawiedliwiać swoje agresywne zachowania w stosunku do partnera, będąc przekonane (tak deklarują), że zaangażowanie na tym nie traci.

Podobne wnioski można wysunąć odnośnie do długości trwania stażu u osób oceniających własne zachowania komunikacyjne. Wyniki wskazują na brak zależności pomiędzy zaangażowaniem a deprecjacją u osób będących w związkach z długim stażem małżeńskim. Osoby te uzyskały wyniki wskazujące na zależność pomiędzy zachowaniami deprecjonującymi partnera a jego zaangażowaniem, a u nich samych takiej zależności nie ma. Może to świadczyć o tym, że osoby we własnych zachowaniach nie widzą zależności pomiędzy dbałością o partnera a swoim zaangażowaniem, a z drugiej strony pomiędzy kontrolowaniem partnera a swoim zaangażowaniem, twierdząc jednocześnie, że zachowania takie wpływają na zaangażowanie partnera.

Rezultaty przeprowadzonych badań mogą być cennym źródłem informacji dla osób zajmujących się relacjami małżeńskimi, psychologów prowadzących terapię małżeńską, jak i dla osób będących, czy planujących zawarcie związku małżeńskiego.

Badania warto było by poszerzyć o zbadanie wpływu zachowań komunikacyjnych na poczucie satysfakcji ze związku małżeńskiego.

Bibliografia:

- ARGYLE M., *Psychologia stosunków międzyludzkich*, Warszawa 1991.
- FRYDRYCHOWICZ S., *Komunikacja interpersonalna w rodzinie a rozwój dorosłych*, w: B. HARWAS-NAPIERAŁA (red.), *Rodzina a rozwój człowieka dorosłego*, Poznań 2003.
- GRYGLEWSKI M., *Style komunikacji rodzicielskiej a identyfikacja dzieci z rodzicami*, Lublin 1999.
- GRZESIUK L., *Style komunikacji interpersonalnej*, Warszawa 1979.
- HARWAS-NAPIERAŁA B., *Komunikacja interpersonalna w rodzinie*, Poznań 2008.
- KAŹMIERCZAK M., PLOPA M., *Kwestionariusz Komunikacji Małżeńskiej. Podręcznik*, Warszawa 2008.
- KURCZ I., *Język i komunikacja*, w: J. STRELAU (red.), *Psychologia*, t. 2, Gdańsk 1997.
- NĘCKI Z., *Komunikacja międzyludzka*, Kraków 1996.
- PLOPA M., *Psychologia rodziny: teoria i badania*, Kraków 2005.
- PLOPA M., *Więzi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań*, Kraków 2006.
- ROSTOWSKA T., *Małżeństwo, rodzina, praca a jakość życia*, Kraków 2008.
- ROSTOWSKI J., *Zarys psychologii małżeństwa*, Warszawa 1987.
- RYŚ M., *Psychologia małżeństwa w zarysie*, Warszawa 1999.
- STAWART J., *Wprowadzenie do komunikacji interpersonalnej*, w: J. STEWART (red.), *Mosty zamiast murów*, Warszawa 2002.
- ZIEMSKA M., *Rodzina a osobowość*, Warszawa 1977.